

ที่ นร ๑๑๑๗ / ๑๙๕๓๗

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๒๘ อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน”

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงทิศทางการพัฒนามนุษย์พื้นฐานด้านวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นจึงมอบหมายให้คณะทำงานการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาที่ปรึกษาฯ ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน เพื่อจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวประชุม ครั้งที่ ๒๓ / ๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๗ ได้พิจารณาผลการศึกษาของคณะทำงานดังกล่าว โดยมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน” ต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญสรุปดังนี้ (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

๑. ปรับบทบาทสภาวัฒนธรรมตำบลในการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมให้ครอบคลุม โดยมีการแบ่งกลุ่มงานเพิ่ม เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม อันได้แก่

- ๑.๑) การวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม
- ๑.๒) การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม
- ๑.๓) การถ่ายทอด เผยแพร่ แลกเปลี่ยนและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม
- ๑.๔) การเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวัฒนธรรม

๒. ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยลดการพึ่งพิงรัฐ อาศัยแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนระยะยาว

๓. รัฐทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชุมชนให้เพียงพอ รัฐควรทำหน้าที่สนับสนุนมากกว่าสั่งการในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละชุมชนรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและช่วยให้คนในชุมชนรักหวงแหนและรู้จักอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔. ส่งเสริมแกนนำที่เข้มแข็งในการพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชน ควรส่งเสริมบทบาทกลุ่มแกนนำต่าง ๆ ในชุมชนที่มีพลังในการขับเคลื่อนงานทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้พัฒนาต่อไปได้อีก

๔.๑) สถาบันอุดมศึกษาในชุมชนเป็นแกนนำในการวิจัยศึกษาและจัดทำแบบเรียน เรียนรู้ประวัติศาสตร์และชุมชนของตน

๔.๒) โรงเรียนเป็นแกนนำในการปลูกฝังการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น ครู อาจารย์ ผู้นำศาสนา เป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้และจิตสำนึกที่ดีในวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กและเยาวชน ผ่านหลักสูตรการสอน

๔.๓) ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น เผยแพร่วิถีชีวิต ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

๕. สร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมต่างชาติ

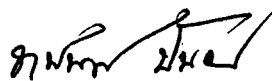
๕.๑) จัดบันทึก “มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น”

๕.๒) ขึ้นทะเบียน “มรดกวัฒนธรรมของชาติ”

๕.๓) ให้การสนับสนุนแก่วัฒนธรรมของทุกกลุ่มคนอย่างเท่าเทียมกัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอให้โปรดแจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายอานันท์ ปันยารชุน)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๒๒๒ ต่อ ๒๓๖ โทรสาร ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๑๗๙

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เรื่อง แนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน

๑. ที่มา

สืบเนื่องจากการจัดทำความเห็นและข้อเสนอ เรื่อง การอนุรักษ์ การเผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นของคณะกรรมการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบัน ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ เพราะขาดแรงสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นในบางด้าน รัฐได้เข้ามาเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน ส่งผลให้แนวทางการพัฒนามีลักษณะเป็นแนวทางกว้าง ขาดความเจาะจง และเหมาะสมกับบริบทในแต่ละชุมชน ฉะนั้นการเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นทางออกหนึ่งที่จะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยมีความเข้มแข็ง

สิ่งนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ ที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ประชาชนทำหน้าที่ในการพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น สิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อาทิ มาตรา ๔๖ กำหนดให้ “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ” มาตรา ๖๘ “บุคคลมีหน้าที่..... สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ....” และมาตรา ๘๑ “รัฐต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งในด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสนับสนุนบทบาทหน้าที่ทางด้านวัฒนธรรมขององค์กรภาคประชาชน ในที่นี้ องค์กรภาคประชาชน หมายถึง องค์กรที่ไม่ได้สังกัดรัฐบาล อาทิ องค์กรสาธารณะประโยชน์เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาการ องค์กรศาสนาต่างๆ คณะกรรมการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดโครงการศึกษาเรื่อง “แนวทางพัฒนาการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน” โดยศึกษา สัมภาษณ์ และรับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากประเด็นดังกล่าว ประกอบกับการพิจารณาให้ความเห็นของคณะทำงานฯ และสภาที่ปรึกษาฯ เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อสาธารณชนในลำดับต่อไป

๒. การดำเนินการของสภาที่ปรึกษาฯ

การดำเนินการศึกษาในโครงการนี้ ประกอบด้วย

๒.๑ การสำรวจวรรณกรรม (review literature) โดยการประมวล วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในระดับชุมชน สังเคราะห์ความรู้และ ข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กร ภาคราชการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ เอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ บทสัมภาษณ์ ฯลฯ

๒.๒ การสัมมนาประชาศึกษา เพื่อระดมความเห็นจากทุกภาคส่วนในสังคมเกี่ยวกับประเด็น ต่างๆ ของงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒.๓ การจัดทำข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ในประเด็น “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน”

๓. ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคขององค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงาน ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของ องค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

๓.๑ องค์กรภาคประชาชนขาดแรงสนับสนุนในการดำเนินงานจากภาครัฐ

องค์กรภาคประชาชนขาดแรงสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินงาน อาทิ ขาดบุคลากร หรือนักวิชาการที่ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ขาดงบประมาณในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม อาทิ งบประมาณในการจัดงานประเพณีเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดการเชิดชูบทบาทผู้นำหรือ ตัวแทนทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความชำนาญในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ขาดการสืบทอดและยอมรับของคนรุ่นต่อไป

๓.๒ หน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมขาดการประสานระหว่างกัน

การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในบางพื้นที่มีปัญหาการดำเนินงาน มีการวางแผนและ ดำเนินการด้านวัฒนธรรมอย่างแยกส่วนกัน ต่างคนต่างทำ ขาดการเชื่อมต่อระหว่างภาคราชการ องค์กรภาคประชาชน และองค์กรวัฒนธรรม เช่น สำนักงานวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรม เทศบาล หรือองค์กรอื่น ต่างมีวาระและแผนงานของตนที่ไม่ได้มีการประสานกัน อีกทั้งประชาชนในชุมชน ไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

๓.๓ ขาดการใช้มิติทางวัฒนธรรมอย่างกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

แม้ว่าภาคประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่บทบาทการดำเนินการด้านวัฒนธรรม ยังมีลักษณะเป็นการรับนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมจากส่วนกลาง และ ยังไม่ได้เป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้มิติทางวัฒนธรรมอย่างกลมกลืนกับวิถีชีวิต อีกทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมา คนในชุมชนผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมไม่มีอำนาจที่จะ

อนุรักษ์หรือสร้างคุณค่าให้แก่วัฒนธรรมของตนเอง เพราะมีผู้นำที่เป็นผู้กำหนด “วิธีการ” หรือ “วิถีคิด” ในการปฏิบัติ ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการวัฒนธรรมยังขาดความมั่นใจ ขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ขาดทักษะและการมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการดำเนินการ อีกทั้งหน่วยงานของรัฐ ชุมชน และองค์กรภาคประชาชนต่างคนต่างมีข้อมูลแต่ไม่มีทิศทางร่วมกัน ผลที่เกิดขึ้นคือทำให้คนในชุมชนสับสนและตัดสินใจไม่ได้ว่าจะรับแนวทางจากผู้นำแล้วนำมา ผสมผสานกับความเป็นชุมชนของตน ได้อย่างไร

๓.๔ ในอดีตชุมชนบางแห่งมุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นหลักละเลยคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื่องจากการพัฒนาประเทศไทยตามกระแสหลัก มุ่งสร้างความทันสมัยและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในระยะเกือบ ๔ ศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้ละเลยวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดการบันทึกทางประวัติศาสตร์ ทำให้ไม่เห็นคุณค่าและประชาชนไม่ทราบว่าวัฒนธรรมของตน มีความเป็นมาอย่างไร การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างประเทศ จากสื่อมวลชน โฆษณา และสินค้าต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงทุกครัวเรือน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่กระจายวัฒนธรรมสากล ค่านิยม ยกย่องวัฒนธรรมต่างประเทศ ส่งผลให้ประชาชนขาดความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของตน ขาดแรงจูงใจในการรักษาวัฒนธรรมเดิม จึงมีส่วนทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สูญสลายไป

๔. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมขององค์กรภาคประชาชน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมขององค์กรภาคประชาชน ดังต่อไปนี้

๔.๑ ปรับบทบาทสภาวัฒนธรรมตำบลในการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมให้ครอบคลุม

เนื่องจาก สภาวัฒนธรรมตำบลมีความใกล้ชิดกับชุมชน และมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ควรสนับสนุนเป็นแกนนำในการรวมกลุ่มเครือข่ายด้านวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ ในระดับชุมชน เช่น โรงเรียน ศาสนสถาน ชุมชนหมู่บ้าน และกลุ่มต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในชุมชน โดยมีการแบ่งกลุ่มงานเพิ่ม เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม อันได้แก่

- ๑) การวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม
- ๒) การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม
- ๓) การถ่ายทอด เผยแพร่ แลกเปลี่ยนและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม
- ๔) การเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวัฒนธรรม

ผ่านการจัดคณะทำงานในกลุ่มต่างๆ ทำหน้าที่ในการคิดหาแนวทาง วางแผน จัดทำ ข้อเสนอ และดำเนินงานวัฒนธรรมท้องถิ่น ในงานแต่ละด้าน อันจะส่งผลให้การทำงานด้านวัฒนธรรมเกิดการพัฒนารอบคลุมทุกด้าน รวมทั้งขยายตัวและขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยตัวอย่าง คณะทำงานแต่ละกลุ่ม ควรมีหน้าดำเนินงาน ดังนี้

๑) คณะทำงานด้านการวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม ทำหน้าที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชุมชน ประสานงานกับองค์กรวิชาการ อาทิ สถาบันการศึกษา นักวิชาการ ในการทำวิจัยวัฒนธรรมด้านต่างๆ ประจำชุมชน ประสานงานตำบลอื่นๆ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และทำหน้าที่วางแผนริเริ่มสร้างสรรค์ ในการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประจำชุมชน เพื่อสร้างทุนทางวัฒนธรรมและสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน เช่น ส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่งเสริมการบูรณาการวัฒนธรรมที่หลากหลายภายในชุมชน การพัฒนาสินค้าและบริการเชิงวัฒนธรรมประจำชุมชน นำเสนอแนวทางในการปรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒) คณะทำงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ทำหน้าที่คัดสรรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จำเป็นและควรค่าแก่การอนุรักษ์ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมตามประเพณีและเทศกาลต่างๆ วางแผนส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์แก่ประชาชน รมณรงค์ประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมถึงทำหน้าที่ค้นหาวัฒนธรรมที่สูญหายหรือเสื่อมสลายไปของชุมชนหรือคัดสรรวัฒนธรรมที่ต้องการฟื้นฟูให้เกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชน โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วางแผนฟื้นฟูและแนวทางดำเนินการ เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

๓) คณะทำงานด้านการถ่ายทอด เผยแพร่ แลกเปลี่ยน และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่กำหนดวัฒนธรรมที่ควรถ่ายทอดแก่ประชาชนภายในชุมชน วางแผนถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่า เกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมเดียวกัน ประสานงานกับเครือข่ายโรงเรียน ชุมชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านี้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนต่างๆ และถ่ายทอดแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป และวางแผนเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชนต่างๆ วางแผนประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมและกิจกรรมในชุมชน ประสานงานสื่อมวลชนในการให้ช่วยเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตลอดจนทำหน้าที่ส่งเสริม ประชาชนกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทั้งกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาลต่างๆ ให้มีตลอดทั้งปี เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงออกและเผยแพร่วัฒนธรรมของตน อำนวยความสะดวกในการจัดหาสถานที่ และช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าว

๔) คณะทำงานด้านการเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และผู้ดำเนินงานวัฒนธรรมให้มีโอกาสแสดงศักยภาพทางวัฒนธรรมและพัฒนาความรู้ความสามารถทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติและประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ

หากคณะทำงานสามารถเกิดได้จริง และร่วมมือกันทำงานอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลให้การทำงานด้านวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุมทุกด้าน สามารถขยายตัวและขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

๔.๒ ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้มแข็ง

การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างเป็นองค์รวม โดยลดการพึ่งพิงรัฐ ปรากฏภาพที่ชัดเจนขึ้นจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้รื้อฟื้นแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนระยะยาว การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งบนฐานของการจัดการปกครองตนเอง เชื่อกันว่าจะนำมาซึ่งการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว ซึ่งรวมถึงความเข้มแข็งในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย

กลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและดำเนินการด้านวัฒนธรรม จึงควรเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายขึ้น อันได้แก่ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มชุมชน กลุ่มองค์กรชาวบ้านที่รวมกลุ่มเล็กๆ ในแต่ละหมู่บ้าน กลุ่มเหล่านี้ควรได้รับการส่งเสริมให้สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองได้มากขึ้น โดยให้ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยให้มีการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อย่างสมดุล ซึ่งการดำเนินการด้านวัฒนธรรมจะเชื่อมโยงอยู่ภายใต้การพัฒนาชุมชนในลักษณะองค์รวม และการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมจะให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นที่มีความหลากหลาย มากกว่าการนำเข้าและปรับเปลี่ยนตามวัฒนธรรมต่างชาติ

๔.๓ รัฐทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชุมชนให้เพียงพอ

รัฐควรทำหน้าที่สนับสนุนมากกว่าสั่งการในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ เพื่อให้แต่ละชุมชนรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมและช่วยให้คนในชุมชนรักหวงแหนและรู้จักอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น การสนับสนุนด้านต่างๆ ของรัฐ อาทิ

- สนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ความรู้แก่ชุมชนในด้านวิชาการ บริหารจัดการและงบประมาณ
- สนับสนุนบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการวัฒนธรรม เพื่อช่วยเป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดความรู้แก่บุคลากร และประชาชนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ด้วยตัวเอง
- สนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณ เครื่องมือ และอุปกรณ์อย่างเพียงพอแก่องค์กรด้านวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการวัฒนธรรมแก่ชุมชน
- สนับสนุนด้านการประสานงาน การอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์

๔.๔ ส่งเสริมแกนนำที่เข้มแข็งในการพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชน

ในการดำเนินงานพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรส่งเสริมบทบาทของกลุ่มแกนนำต่างๆ ในชุมชนที่มีพลังในการขับเคลื่อนงานทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้พัฒนาต่อไปได้ อาทิ

๑) สถาบันอุดมศึกษาในชุมชนเป็นแกนนำในการวิจัยศึกษาและจัดทำแบบเรียน ทุกชุมชนควรมีแบบเรียนของตนเอง เรียนรู้ประวัติศาสตร์และชุมชนของตน โดยมหาวิทยาลัยในชุมชนร่วมกับโรงเรียน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรศาสนา และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ร่วมกันคิดค้นคว้าและกำหนดเป็นหลักสูตร จัดทำแบบเรียนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกๆ แห่งในชุมชนนั้น อันจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่า เกิดความรักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและกิจกรรมปฏิบัติการทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานอาจเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานด้านการวิจัยวัฒนธรรม โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการต่างๆ อาทิ จัดทำตำราเรียนทุกระดับให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุม ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดโครงการฝึกอบรมคณาจารย์สอนวิชาวัฒนธรรมศึกษาแก่โรงเรียนในชุมชน การจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ค่าตอบแทนคณาจารย์สอนวิชาวัฒนธรรมศึกษาและมอบประกาศนียบัตรแก่คณาจารย์ที่สำเร็จการฝึกอบรม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ

๒) โรงเรียนเป็นแกนนำในการปลูกฝังการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น ครู อาจารย์ ผู้นำศาสนา เป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้และจิตสำนึกที่ดีในวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กและเยาวชนผ่านหลักสูตรการสอน และการให้เด็กได้ทำกิจกรรมในภาคปฏิบัติจริง โดยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมลงในหลักสูตรการเรียนการสอน มุ่งเน้นการให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และให้สถานศึกษาในแต่ละชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การนำครุภูมิปัญญามาให้ความรู้กับนักเรียน การนำผลงานของศิลปินไปแสดงในสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้กับนักเรียน และการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในชุมชน

๓) ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น เผยแพร่วิถีชีวิต ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยร่วมมือกับประชาชนในชุมชน จัดทำแผนพัฒนาชุมชนครบทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มุ่งพัฒนาคนในชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและดำรงรักษาวิถีชีวิตที่ดีงาม ยึดโยงอยู่กับวัฒนธรรมรากฐาน ไม่หลงไปกับวัฒนธรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เป็นหนี้บริโภค ไม่ติดอบายมุข เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนแนวทางการดำเนินการดังกล่าว อย่างเป็นรูปธรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง

๔.๕ สร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมต่างชาติ

๑) จัดบันทึก “มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น”

มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ควรได้รับการจัดบันทึกและรวบรวมอยู่ในฐานข้อมูลที่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า อนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมของท้องถิ่น การจัดบันทึกยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของคนในชุมชนนั้นๆ เนื่องจากคนรุ่นหลังสามารถเข้าไปค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งทำให้เกิดความรู้และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

การจัดบันทึกยังเป็นการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการเปลี่ยนแปลงหรือครอบงำทางวัฒนธรรม เช่น กรณีที่มีภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้นกับชุมชน หรือการโยกย้ายชุมชน เนื่องจากโครงการพัฒนาของรัฐ การจัดบันทึกจะทำให้ชุมชนนั้นสามารถฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นกลับคืนมาได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

การจัดบันทึกสามารถป้องกันการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมในทางที่ไม่เหมาะสม ดังกรณีของการย้ายกระเบื้องคอกยาวจากแม่ฮ่องสอนมายังเชียงใหม่ เพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การจัดบันทึกยังทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ หากมีการนำวัฒนธรรมของชุมชนไปใช้แสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยผู้ที่นำวัฒนธรรมท้องถิ่นใดไปสร้างรายได้ ควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในชุมชนนั้นเสียก่อน และจะต้องจ่ายผลตอบแทนคืนให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น รวมทั้งต้องมีการอ้างอิงที่มาของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นด้วย

๒) ขึ้นทะเบียน “มรดกวัฒนธรรมของชาติ”

รัฐควรประกาศขึ้นทะเบียนวัฒนธรรมท้องถิ่นบางแห่ง ให้เป็นมรดกของชาติ (เช่นเดียวกับแนวคิด “มรดกโลก”) โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และวัฒนธรรมที่เป็นของหลายชุมชนร่วมกัน มรดกวัฒนธรรมของชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ควรได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษในด้านต่างๆ เพื่อรักษาวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่ต่อไปได้

๓) ให้การสนับสนุนแก่วัฒนธรรมของทุกกลุ่มคนอย่างเท่าเทียมกัน

รัฐควรให้การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมแก่คนส่วนน้อยของประเทศเท่าเทียมกับคนส่วนใหญ่ เช่น การสนับสนุนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแก่คนส่วนน้อยบริเวณชายแดนของประเทศ เช่นเดียวกับการศึกษาของคนส่วนใหญ่ของประเทศ การให้สิทธิความเป็นคนไทยแก่ชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในอาณาเขตของประเทศไทย เป็นต้น

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีความมุ่งหวังว่าข้อเสนอต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์กรภาคประชาชน หากได้มีการนำไปพิจารณาเพื่อดำเนินการอย่างจริงจัง